

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто основні складові конкурентоспроможності за індексом GCI, конкурентоспроможність усіх регіонів України та окремо Житомирської області.

Ключові слова: глобалізація світової економіки, конкурентоспроможність, індекс GCI, Всесвітній економічний форум.

Постановка проблеми. Сучасні процеси економічного розвитку, такі як глобалізація, регіоналізація, формування «нової економіки», зумовлюють підвищення ролі регіонів окремих держав в системі світового господарства. Сутність конкурентоспроможності регіонів на зовнішніх ринках з урахуванням сучасних тенденцій розвитку світового господарства і поглиблення взаємозалежності економічного зростання дозволяє розглядати її ширше, ніж звичайний процес отримання надлишку ресурсного потенціалу, оскільки конкурентоспроможність національної економіки як сукупності галузей в сучасних умовах дає комплексний ефект, комбінуючи такі фактори, як іноземний капітал, нові технології, інтеграційні можливості і вихід на світові ринки.

Виділення невирішених проблем. Ключовою проблемою регіонального розвитку є значні диспропорції соціально-економічного стану регіонів, низька конкурентоспроможність та інвестиційно-інноваційна діяльність. Господарство деяких регіонів сьогодні базується на одній-двох галузях, підприємства яких є сировинними або виробляють проміжну продукцію. Знижується конкурентоспроможність окремих регіонів на зовнішньому

ринку: питома вага майже половини областей в загальноукраїнському експорті не перевищує одного відсотка.

Мета дослідження є виявлення тенденцій та складових конкурентоспроможності регіонів України.

Основні результати дослідження. Конкурентоспроможність країни визначає відповідний рівень добробуту населення, прибутків від інвестицій, характеризує потенціал зростання економіки у довгостроковій перспективі. У свою чергу, конкурентоспроможність формується під впливом низки економічних, політичних і структурних чинників, які визначають умови ведення бізнесу в країні.

Дослідження конкурентоспроможності, як основної рушійної сили світового економічного розвитку, є одним з найважливіших напрямів діяльності щорічного Всесвітнього економічного форуму, що проводиться в Давосі (Швейцарія). Ці дослідження охоплюють широке коло питань: виявлення і аналіз чинників найбільшого впливу на конкурентоспроможність, проведення порівняльного аналізу відповідних показників по більшості країн світу, розробка рекомендацій щодо механізмів покращення конкурентоспроможності окремих країн, регіонів, а також надання узагальнених рекомендацій.

Рейтинг конкурентоспроможності будується на основі Індексу глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index – GCI), який був розроблений для Всесвітнього економічного форуму професором К. Сала-і-Мартіном, і вперше представлений на форумі у січні 2005 р. [1].

Для аналізу використовуються загальнодоступні статистичні дані та результати опитування керівників компаній у країнах, охоплених дослідженням, за 12 групами чинників, а саме: державні інститути, інфраструктура, макроекономічні умови, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність товарних ринків, ефективність ринку праці, розвиток фінансових ринків, технологічна готовність, обсяг ринку, рівень розвитку бізнесу, інновації.

Рис. 1. Складові конкурентоспроможності за індексом GCI

Однак, при розрахунку індексу глобальної конкуренції використовуються як статистичні дані, що є у відкритому доступі, так і результати опитування керівників бізнесу в країні. Таким чином, індекс багато в чому відображає думку тих людей, які приймають рішення про інвестування в країну.

На конкурентоспроможність певної групи країн визначальний вплив має відповідна група факторів, для якої розраховується свій субіндекс. Зокрема, за класифікацією Всесвітнього економічного форуму, Україна відноситься до країн перехідного типу від 1-го до 2-го етапу разом з Вірменією, Азербайджаном, Грузією, Єгиптом, Венесуелою та ін. Росію віднесено до групи країн керованої ефективності, як і Китай, Аргентину, Бразилію, Південно-Африканську Республіку та ін.

Крім загального рейтингу конкурентоспроможності країни, визначаються також рейтинги по кожній групі факторів впливу на конкурентоспроможність.

Всесвітній економічний форум (ВЕФ) підготував дослідження конкурентоспроможності України та її областей, в якому містяться певні

висновки. Як виявилось, конкурентоспроможність не завжди сприяє притоку інвестицій.

За інтегральним індексом конкурентоспроможності, який визначався експертами Всесвітнього економічного форуму у 1999 р. Україна із 59 країн посіла 58 місце. За окремими факторами конкурентоспроможності оцінки експертів були такими: робоча сила – 21 місце; уряд – 48, технології – 54; менеджмент – 55; відкритість – 58; фінанси та інфраструктура – 59. Сильними компонентами конкурентоспроможності вважалися: освіта і наука, зарплата і продуктивність праці, компетенція суспільного сектору, залізничний транспорт, підтримка бізнесу банками. Однак за більшістю саме цих компонентів національна конкурентоспроможність України була оцінена як слабка.

За індексом поточної конкурентоспроможності, що складається в рамках «Глобального звіту про конкурентоспроможність», у 2001 р. Україна посіла 60-те місце серед 75 країн, а за рейтингом конкурентоспроможності зростання – 69-те.

За 2009-2010 роки Україна зайняла 82 позицію серед 133 країн, опустившись одразу на 10 позицій порівняно з результатами попереднього дослідження. Після періоду відносної стабільності рейтингу в 2006-2008 роках (69-те, 73-тє і 72-ге місце, відповідно) країна істотно погіршила свої позиції і тепер знаходиться поруч із країнами, які раніше завжди випереджала. Безпосередніми сусідами України по рейтингу конкурентоспроможності 2009-2010 рр. є Гамбія та Алжир [2].

Перед натиском фінансової кризи не встояли рейтинги цілої низки країн із економіками, що розвиваються. Різке падіння на десять і більше позицій у 2009 році відбулося ще в дев'яти країнах: Ботсвані, Гані, Латвії, Малі, Монголії, Росії, Сирії, Філіппінах і Хорватії. При цьому Латвія та Росія погіршили свої результати на 14 і 12 позицій відповідно.

Рейтинг України максимально погіршився за трьома складовими: макроекономічна стабільність (падіння на 15 пунктів), рівень розвитку

фінансового ринку (падіння на 21 пункт) і оснащеність новими технологіями (падіння на 15 пунктів).

Переважно погіршення позицій відбулося саме по тих складових, де Україна вже була найменш конкурентоспроможна: за макроекономічною стабільністю та рівнем розвитку фінансового ринку.

Водночас Україна поліпшила свій рейтинг лише за трьома складовими конкурентоспроможності. Країна посіла 49-те місце, піднявшись на п'ять пунктів, за ефективністю ринку праці; підтягнулася на дві позиції, до 29-го місця, за розміром ринку та на одну позицію, до 78-го місця, за складовою «інфраструктура».

Згідно з рейтингом конкурентоспроможності, розробленим Всесвітнім економічним форумом, в 2011 році Україна зайняла 82 місце серед країн світу, повернувшись до показника 2009 року.

За такими показниками, як інфраструктура, Україна посідає 71 місце, макроекономічне середовище – 112, охорона здоров'я та початкова освіта – 74, вища освіта та професійна підготовка – 51, ефективність ринку товарів – 129, ефективність ринку праці – 61, розвиток фінансового ринку – 116, розвиток технологій – 82, рівень інновацій – 74.

Найбільшими проблемами в Україні, згідно з рейтингом, є корупція (16,0), податкове регулювання (14,4), доступ до фінансування (13,6), неефективне державне управління (10,3), податкові ставки (9,3) та інфляція (7,6).

Першу десятку в рейтингу формують такі країни, як Швейцарія, Сінгапур, Швеція, Фінляндія, США, Німеччина, Нідерланди, Данія, Японія і Великобританія. Китайська Народна Республіка (26 місце) очолює лідерство серед великих економік, що розвиваються, зміцнюючи свої позиції в топ-30. Росія в рейтингу займає 66 рядок, Білорусь – 27-й, Польща – 41-й, Литва – 44-й, Угорщина – 48-й, Латвія – 64-й, Молдавія – 93-й. Україна знаходиться в оточенні таких країн, як Ботсвана (80), Тринідад і Тобаго (81), Намібія (83) і Гватемала (84).

Україна посіла 73 місце в підсумковому рейтингу конкурентоспроможності 144 країн Всесвітнього економічного форуму (WEF) за 2012 р. Таким чином, за рік Україна піднялася на дев'ять позицій і зараз знаходиться на позиції між Чорногорією і Уругваєм.

"Рівень конкурентоспроможності країни підвищився у зв'язку з більш здоровим макроекономічним середовищем, ніж у попередні роки. В цілому, Україна підтримує конкурентні переваги; це результат великого розміру її ринку (38) та твердої системи освіти... Гарні показники щодо освіти забезпечують основу для подальшого розвитку інноваційного потенціалу країни (71)", - зазначається в рейтингу.

Найбільшими проблемами в Україні, згідно з рейтингом, є доступ до фінансування (15,3), корупція (14,0), податкове регулювання (13,6), податкові ставки (10,5), неефективне державне управління (7,9).

Отже, вже за результатами 2012 року можна аналізувати динаміку змін показників і встановлювати закономірності тенденції у регіональному розрізі. Аналіз сильних і слабких позицій окремих регіонів дає змогу виокремити пріоритети для кожного з них, а також визначити ступінь їхнього впливу на позицію України у глобальному рейтингу конкурентоспроможності з-поміж 144 країн світу.

Індекс конкурентоспроможності регіонів України за 2012 рік був розрахований на підставі статистичних даних за 2010-2011 роки і результатів опитування керівників компаній, проведеного у період з січня по квітень 2012 року [3].

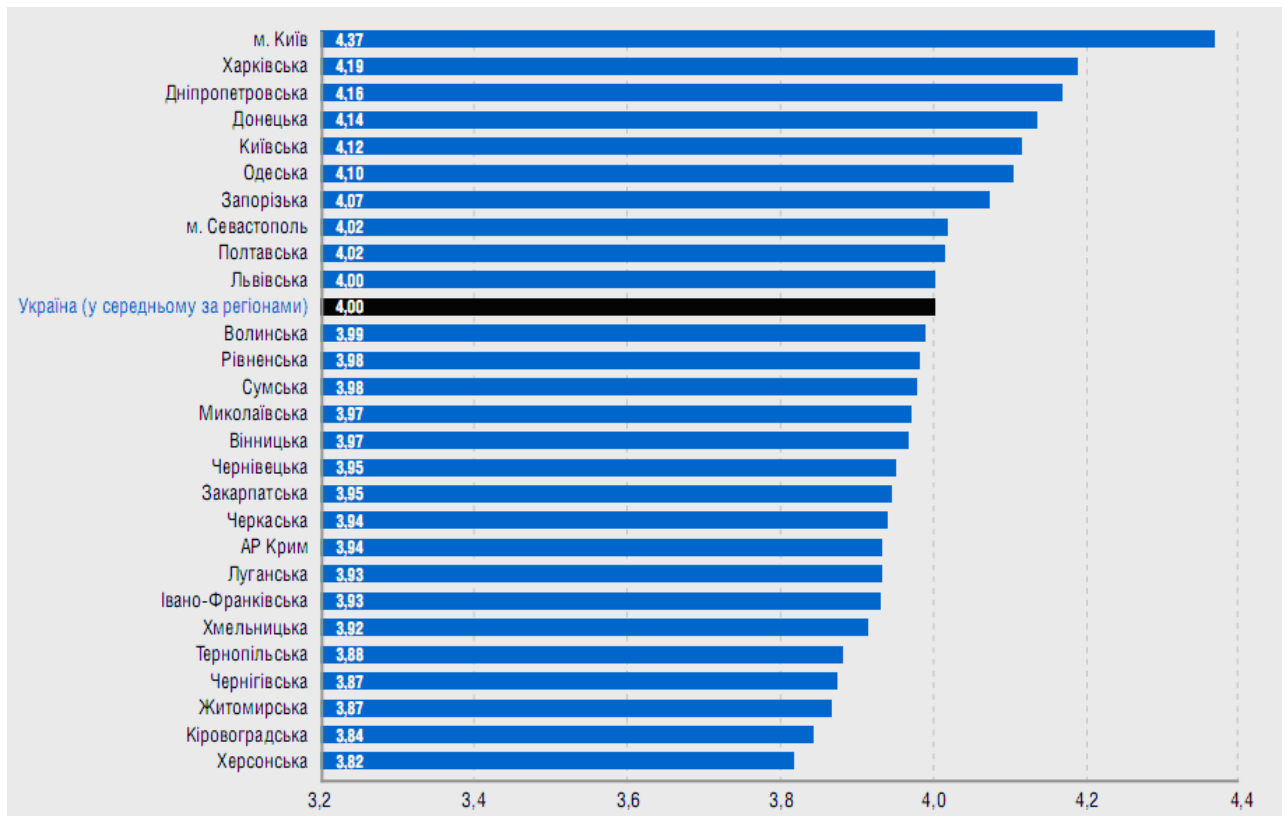

Рис. 2. Індекс конкурентоспроможності регіонів України

Згідно із підсумками розрахунку Індексу конкурентоспроможності регіонів України у 2012 році перша п'ятірка лідерів не змінилася: місто Київ, Харківська, Дніпропетровська, Донецька й Київська області. Упродовж року Харківська область випередила у рейтингу Дніпропетровську, а Донецька – Київську область. Серед п'яти регіонів з найгіршими показниками також змін не відбулося, і наприкінці рейтингу – Херсонська, Кіровоградська, Житомирська, Чернігівська й Тернопільська області.

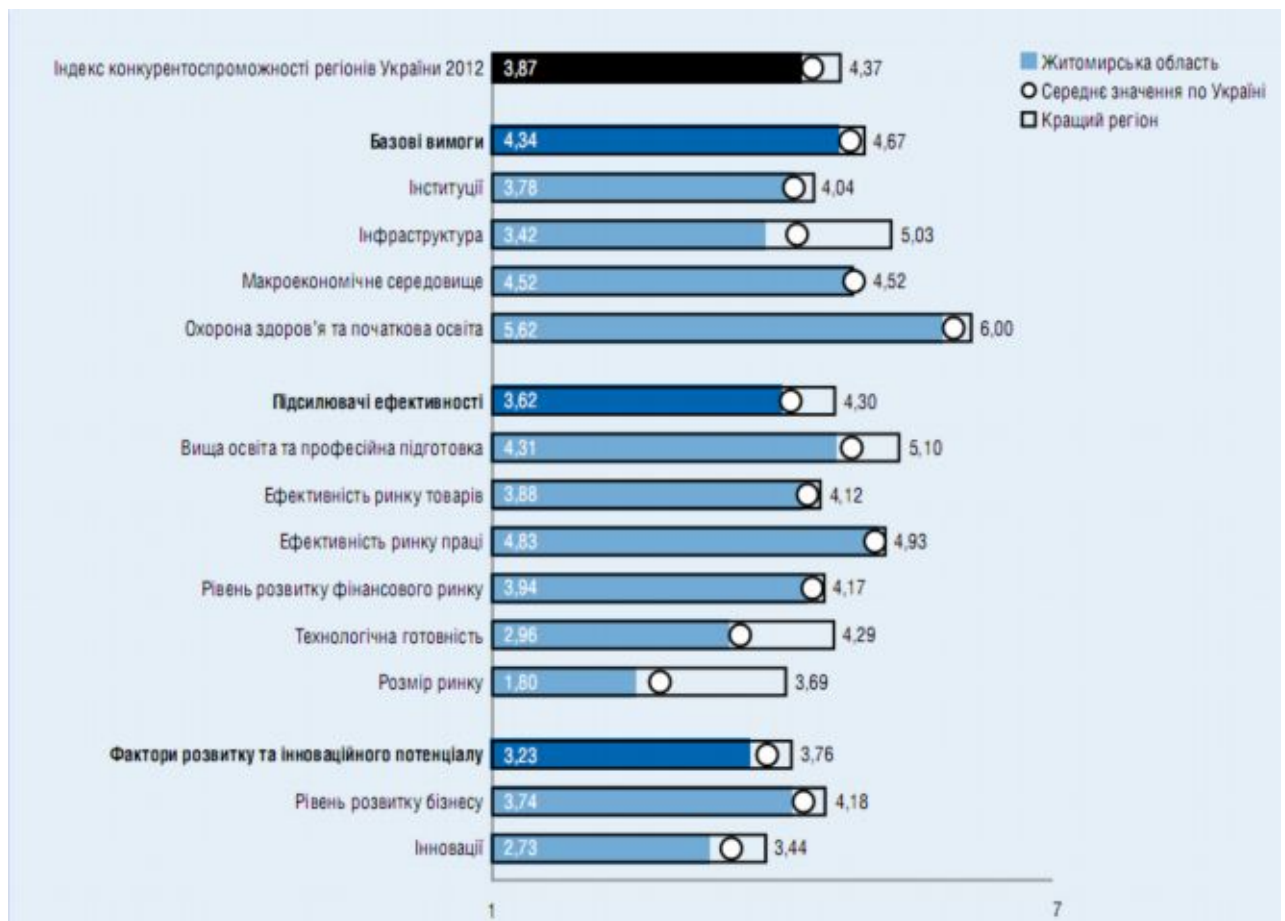

Рис. 3. Індекс конкурентоспроможності Житомирської області

Протягом року результат Житомирської області опустився на дві позиції і відповідає 25-му місцю за рейтингом конкурентоспроможності серед 27 регіонів України. І це незважаючи на поліпшення загального бала з 3,76 до 3,87.

У порівнянні з 2011 роком область поліпшила оцінки за субіндексами базових умов і посилювачів ефективності, але дещо втратила в балах за субіндексами розвитку й інновацій. Однак підвищення оцінок виявилось недостатнім, і область втратила позиції в національному рейтингу по кожному з субіндексів конкурентоспроможності.

Регіон поліпшив абсолютні показники оцінок за складовими інституцій, ефективності ринків товарів і праці, рівня розвитку фінансового ринку, технологічної готовності й обсягу ринку. За іншими п'ятьма складовими конкурентоспроможності оцінки регіону знизилися.

Список використаної літератури

1. The Global Competitiveness Report 2010–2011. World Economic Forum within the framework of the Centre for Global Competitiveness and Performance, January 2011.
2. Матеріали Всесвітнього економічного форуму (щорічна нарада 2009, 2010, 2011, 2012 рр.) – <http://www.weforum.org>.
3. Фонд «Ефективне управління» – <http://www.feg.org.ua/>.

ЦИБУЛЬСКИЙ В. А. КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье рассмотрены основные составляющие конкурентоспособности по индексу GCI, конкурентоспособность всех регионов Украины и отдельно Житомирской области.

Ключевые слова: глобализация мировой экономики, конкурентоспособность, индекс GCI, Всемирный экономический форум.

CYBULSKI V. O. COMPETITIVENESS OF UKRAINE IS IN CONTEXT OF GLOBALIZATION OF WORLD ECONOMY

The paper considers the main components Competitiveness Index GCI, competitiveness of all regions of Ukraine and separately Zhytomyr region.

Keywords: globalization of the world economy, competitiveness index GCI, the World Economic Forum.